

VRATISLAV SMUTNÝ KRÁL

Radim Weber

VRATISLAV - SMUTNÝ KRÁL

Radim Weber

I

Jmenuji se Heinrich Findelkind a jsem klaunem, zpěvákem, ranhojičem, spisovatelem, zběhlým mnichem i tulákem. Žiji ve 13.století po narození Krista a mou knihu chci věnovat jednomu ztroskotanci. Jmenoval se Vratislav a byl ze vznešeného rodu. Jeho otcem nebyl nikdo menší, než Otakar, český král. Setkal jsem se s ním v létě L.P. 1215 u Chelmna. Tehdy byl Vratislav rytířem křížové výpravy německých rytířů, která obracela na víru pohanské Prusy.

Seděl jsem tenkrát v šenku a zvenku bylo slyšet opilé hlasy a pištění děveček. Kořisti, jídla, pití i množství drahocenností, bylo dost. Bylo po bitvě a muži si užívali s prodejnými holkami. Každou chvíli si některý z rytířů odvedl některou za hospodářskou budovu do trávy. Vratislavovi, již notně podroušenému, se zalíbila jedna holčina. Byla plavovlasá s dlouhými vlasy i kyprými boky. Takové Vratislav miloval. Problém byl v tom, že seděla na klíně jednomu z rytířů a oddávala se tělesnému požitku. Vratislav však ji chtěl za každou cenu.

Zakřičel: „Pojď se mnou. Jsem český král.“ Odpovědí mu byl hurónský smích okolostojících rytířů.

„Já jsem ale římský papež,“ odpověděl rytíř, kterému dělala společnost ona plavovláška.

Další se přidal: „A já jsem mohamedánský sultán!“

Vratislav se však nedal: „Já, já jsem český král.“

Vratislav strhl jeho společníci z klína a přitáhl si ji k sobě. Rytíř se však nedal. Tasil meč. Vratislavův panoš chtěl svého pána

uklidnit, proto chtěl Vratislava odstrčit a pokusit se o smír. Bylo však pozdě. Rozzlobený rytíř byl rychlejší a tasil meč. Jeho první ráně stačil Vratislav hbitě uhnout, ale zasáhla jeho panoše Martina do břicha. Druhá zasáhla Vratislava do ruky. K třetí již nedošlo, protože Vratislav se vzpamatoval a vrazil meč do krku soka. Okolostojící rytíři se mezi ně vrhli. Martin i neznámý rytíř byli na místě mrtví. Vratislav krvácel. Já jsem v té době popíjel v šenku, a když jsem vyšel ven, viděl jsem hlouček rytířů. Ženy se mezi tím rozutekly. Když jsem zjistil, že těm dvěma není pomoci, začal jsem poraněnou ruku Vratislava obvazovat zakrvácenou panošovou košilí. Potřel jsem jeho ránu odvarem z šalvěje, kopřivy, heřmánku, jitrocele a měsíčku. Položili jsme raněného na lůžko ve špeluňce za šenkem. Přinesl jsem džbán vody a dal jsem Vratislavovi napít. Rána naštěstí nebyla příliš hluboká.

„Jak dlouho si poležím?“ zeptal se mě raněný.

„Podle mých zkušeností tak týden. Ale ležet pořád nemusíte. Odpočívat to ano a šetřit tu poraněnou ruku. A hlavně hodně pít.“

„Ty jsi ranhojič?“

Odpověděl jsem: „Já jsem dělal všechno možné. Ale teď si odpočiňte, večer k vám zajdu.“

Když jsem odcházel, Vratislav mne ještě zarazil: „Co říkáš? Můžeš se o mne po dobu nemoci starat? Nemáš-li ovšem něco jiného na práci. Zaplatím ti dobře.“

„O peníze mi nejde. Jsem skromný člověk a život mě naučil, že peníze a bohatství není to nejdůležitější na světě.“

využíval toho, že má plný šenk rytířů, kteří nijak nešetřili a tak se poctivě staral o to, aby měli co jíst a hlavně pít. Já sám jsem se dal s nimi do řeči. Ptal jsem se hlavně, aby mi řekli co nejvíce o Vratislavovi.

Odešel jsem zpět do šenku něco poobědvat a popít. Šenkýř

Dozvěděl jsem se, že je to nějaký zvláště urozený šlechtic. Má všeho dostatek, avšak rád si přivydělává a má rád holky. Není však lakomý. Dokáže hostit i celý houfec vojáků. Jeden z rytířů dokonce prohlásil, že je to český král. Většina však oponovala, že si to jen vymýšlí. Chce být zajímavý. Hlavně když něco vypije a před holkami.

Večer jsem se zašel opět do špeluňky podívat na raněného. Vrznutím dveří jsem ho probudil. Vratislav sykl bolestí.

„Bolí?“ zeptal jsem se.

„Bolí.“

Ze zkušeností ranhojiče jsem odpověděl: „To je dobře. Je vidět že se rána hojí.“

Vratislav se zeptal: „Měl bych prosbu. Mohl bys zajít za šenkýřem a nabídnout mu výměnu pokoje? Rád bych se ubytoval v jeho místnostech a on by se mohl přestěhovat do nějakého menšího pokojíčku.“

„Myslíte, že na to přistoupí?“

„Určitě. Znáám tenhle typ lidí. Když mu nabídnu peníze, a mám jich dost, nebude se bránit.“

Zašel jsem tedy za šenkýřem a ten se za chvíli dostavil. Dohodli se rychle a tak ještě večer jsem mohl přestěhovat Vratislava do šenkýřova pokoje.

Když jsem mu přinesl jídlo, Vratislav se rozpovídal o mrtvém panošovi: „Martin byl dobrý člověk. Prožili jsme spolu hodně dobrého i zlého. Škoda. Takový už je život námezdního rytíře. Nikdy neví, který boj bude pro něho poslední. Mrzí mě, že zemřel při hloupé rvačce o ženskou.“

„Poslouchej,“ pravil po chvíli, „nechtěl bys mi dělat panoše?“

„Tak to zcela jistě ne. Už jsem toho prožil hodně, ale vraždění a mrzačení lidí, to je to nejhorší, co může být.“

„Dobře. Když už mi nechceš sloužit, zůstaň se mnou nějakou dobu. Alespoň po tu dobu, než se mi ruka zhojí. Škodný nebudeš. Dobře ti zaplatím.“

„Už jsem vám řekl, že mi o peníze nejde. Ale chcete-li tuto službu, tu vám poskytnout můžu. Ale rád bych věděl, co jste vlastně zač.“

„Nechme to na zítra,“ řekl Vratislav.

„Tam v šenku říkali, že o sobě prohlašujete, že jste český král?“

„Ano, jmenuji se Vratislav a měl jsem být českým králem. Ovšem jen z vůle římského panovníka. Ve skutečnosti jsem nikdy v Čechách nevládl. Ale nechme to na příště.“

II

Druhý den jsem zašel k Vratislavovi. Seděl na posteli a upřeně pozoroval svou ruku.

„Tak jak se daří?“ zeptal jsem se místo pozdravu. „Ruka už tolik nebolí?“

„Je to lepší. Doufám, že moje ruka bude brzy opět držet pevně meč,“ řekl Vratislav. „Zajdeme do šenku pro nějakou snídani.“

„Jen sed'te. Donesu vám ji. Ruka potřebuje klid. Co si přejete k snídani?“

„Přines mi pivo v korbeli, a dal bych si třeba vařená vejce na špeku.“

„Ty bych nedoporučoval. Než se vám ruka zahojí, bude lepší dát si něco lehkého, například rybu.“

„Tedy dobře,“ řekl po kratším váhání Vratislav. „A ty si dej také něco. A o placení se nestarej.“

„Když dovolíte, dám si totéž co vy,“ řekl jsem.

Objednal jsem tedy u šenkýře uzeného lososa. Nechal jsem si nalít dva korbele piva a donesl jsem je do pokoje. Vratislav se s chutí napil a já jsem se zeptal: „Můžete mi, pane Vratislave, vyprávět o svém životě? Jak soudím, prožil jste pestrý a dobrodružný život. Co kdybyste mi o sobě něco řekl, a já to zvěčním v knize?“

„Co ty jsi zač?“ odpověděl Vratislav. „Vypadáš jako nuzák, jako nějaký tulák. Umíš však ošetřovat zraněné a teď slyším, že dokážeš i psát. Co jsi vlastně zač?“

„I můj život je pestrý. Možná víc než ten váš, pane Vratislave. Můžu vám o něm povědět a dohodnout se. Dokud se vám rána nezhojí, budeme zde pobývat. Vy mně vypovíte svůj příběh a já vám také poodhrnu oponu mého žití.“

„Souhlasím, ovšem jsou tu dva problémy. Kde tady seženeme pergamen a inkoust? Navíc je to závislé od toho, kdy budu muset opět nastoupit rytířskou službu,“ řekl Vratislav.

„Samozřejmě, v tom vám bohužel bránit nemohu. I když, dobře vám radím, ruku si šetřete. Jinak všechno potřebné na psaní mám. Vy a vaši válečníci jste přece vydrancovali klášter a tam bylo spousta pergamenů. Rytíře zajímá jiná kořist. Co je jim do pergamentu.“

Vytáhl jsem z torny psací náčiní a Vratislav začal vyprávět: „Jak jsem již včera řekl, měl jsem být českým králem. Jsem synem českého krále Přemysla Otakara a měl bych být titulován jako kníže Vratislav III a jako král Vratislav II. Život si však nedá poroučet. Nyní jsem jen pouhým námezdním rytířem, žoldákem, chceš-li. Člověkem, kterého pronásleduje osud a kterého jeho otec nenávidí a hlídá každý jeho krok svými služebníky.

Moje první vzpomínky, které si vybavuji, se vážou do Olomouce, významného moravského města. Tam je zřízené při kostele svatého Petra i moravské biskupství a další velký kostel, který zasvěcen sv. Václavovi, což je můj slavný předek. Bude tě možná zajímat, že v Olomouci působil jako biskup i Jindřich Zdík, jehož otec, kanovník Kosmas, psal českou kroniku. Zasloužil se i o založení skriptoria, kde se vytvářely barevné rukopisy. To jsem se samozřejmě dozvěděl až později. Jako kluka mne to nezajímalo.

My jsme pobývali v Olomouckém paláci. Hlavně proto, že ten skýtal bezpečí proti vpádu otcových nepřátel. A že jich bylo. Z rodičů se mi zpočátku věnovala hodně matka. Otec většinou válčil, hlavně se svými příbuznými Konrádem Otou, Václavem a i

se samotným svým nevlastním bratrem, knížetem Bedřichem. Také vyjížděl s vojskem na válečné výpravy.

Vzpomínám rád na mou hodnou chůvu Marii. Co jsem se jí navyváděl. Nikdy se nezlobila. Říkala mi, že jednou budu knížetem. Chodili jsme spolu hrát si mezi děti, které pobývaly na hradě. Naučila mě spoustu krásných lidových moravských písniček, trochu utahaných. Dodnes si pamatuji: Teče voda, teče, Kdes člověk má hrobi léta, Co to, že dnes dědinó, pastéři tak tróbijó, nebo ukolébavku: Dobrú noc. Hrávali jsme si na honěnou nebo na schovávanou.

Zeptal jsem se jí jednou: „Maruško, jsem já jiný než ostatní děti?“

„Ano, jsi jiný. Tvým otcem je moravský markrabě Přemysl,“ odpověděla tou zvláštní řečí, kterou se tam mluví.

Jednou jsem se jí zeptal, proč nemluví jako moje matka.

Řekla: „Tvoje matka je ze Saska, proto mluví německy.

„A ty jsi...?“

„Já su z Moravy a tady se mluví jinou řečí.“

„Moravsky?“ zeptal jsem se.

„Když chceš, tak moravsky“

Tehdy jsem samozřejmě nevěděl, že moravská řeč je podobná té, kterou se mluví v Praze, kde jsem později také nějaký čas pobýval. Bylo mi divné, proč tomu tak je.

Já jsem se tu českou řeč, nebo vlastně tu řeč, kterou se mluví v Olomouci, docela slušně naučil. Ted' už si ji však skoro nevybavuji. Matka nikdy touto řečí nemluvila.

Mého otce nazývali Přemysl. Smál jsem se tomu jménu. V Míšni a vlastně v dalších zemích mu říkali Ottokar. Já jsem se však naučil slušně česky, proto jsem říkal správně Přemysl. To jsem ještě netušil, jak hanebně se ke mně zachová. Matka ho oslovovala

komicky Pržemysssel. On ji říkal Adléto. Velmoži a panstvo ji oslovovalo, ctihodná paní Adelo.

Jeden nepříjemný zážitek mám z Olomouce, nebo jak se tam říká z Holomóca. Hráli jsme si s kluky na rytíře a jeden z nich mě při tom praštil kamenem. Tekla mi z nosu krev. Maruška mi to ošetřila, ale dozvěděla se o tom matka a zle chůvě vyčinila. Ta si to vzala moc k srdci.

Řekl jsem jí: „Neplač. Ona se máma uklidní.“

Otci, který zrovna náhodou přijel, to nevadilo.

Prohlásil: „Jen ať se kluk učí bojovat. V životě to bude mockrát potřebovat.“

„A ty pořád bojuješ?“ zeptal jsem se.

„Skoro pořád. Až budeš jednou vládcem, tak to poznáš.“

„Já budu vládcem?“

„Samozřejmě. Jsi můj první syn,“ řekl otec.

Já jsem se už těšil, jak budu po svých nepřátelích metat kameny.

Horší to bylo s dvorními dámami. Těm se nelíbilo, že mě vychovává nějaká obyčejná Moravanka. Když jsem později trochu vyrostl, zavolala si matka Marušku a oznámila jí, že jako chůva končí. Vratislav potřebuje pro život být na vyšší úrovni a to mu ona nemůže poskytnout.

Brečel jsem a vztekal jsem se. Novou chůvu, která se jmenovala Gréta, jsem nesnášel. Dlouho jsem trucoval a nechtěl s ní mluvit. Maruška mě pak tajně navštěvovala, když to ostatní neviděli. Jak říkám, měl jsem ji moc rád. Byla jako moje druhá matka.

Když bylo otci vráceno moravské markrabství a on se stal úředním brněnským knížetem, odstěhovala se matka do Brna. Nová chůva mě nechtěla pouštět k mým kamarádům, proto jsem utíkal. S kluky jsem skákal přes švihadlo, v zimě jsme se klouzali na ledě a v létě jsme si hráli na schovávanou. Dobrým kamarádem

pro mě byl i hejtman Černín a jak jsem vypožadoval, dobře si rozuměl i s matkou.

Otec s matkou však dlouho v Brně nepobyli. Bedřich a Konrád Ota se spojili a v Kníně se dohodli, že vytáhnou proti Přemyslovi. Ten neměl dostatečný počet vojáků, aby Brno ubránil a tak se s matkou opět vrátili do Olomouce.“

Vtom vešla do místnosti dcera šenkýře. Přinesla rybu, proto jsme svoje vypravování přerušili. Vratislav poslal dívku pro další korbel piva a zálibně si ji prohlížel.

„Líbí se vám?“ zeptal jsem se.

„Líbí, moc,“ povzdechl si Vratislav. „Připomíná mi Johanku. Také na ni přijde řeč.“

Šenkýřova dcera, jak jsem zjistil, říkali jí Elza, pak přinesla opět naplněné korbele. A já jsem poznal, že si s ní chce Vratislav užít. Ze své zkušenosti jsem věděl, že rytíři, a zvláště ti nejvíce urození, dostanou většinou každou.

„Jak tak poslouchám,“ vstoupil jsem do vyprávění „vaše dětství, pane Vratislave, bylo zajímavé, ale i já bych vám vyprávěl rád něco o sobě.“

Vratislav však nechtěl a řekl, že si potřebuje odpočinout. Tak jsem ho nechal být. Jen jsem ho upozornil, že ruka není ještě zahojená a tak ať se krotí při nějakém milování.

Vratislav pak zašel do šenku. Myslel jsem, že chce jít za mladou dcerou šenkýřky, ale nebyla to pravda. Sedl si ke stolu a mluvil s rytíři. K vyprávění jsme se dostali až následující den.